

Марина Дмитрівна Балджи
Д.е.н., професор, завідувач кафедри
економіки та планування бізнесу,
Одеський національний економічний університет

Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств в Одеській області

В умовах хвильового розвитку економіки конкуренція виступає в якості економічного змагання виробників альтернативних видів продукції на ринку за залучення більшої кількості покупців та одержання максимального доходу на короткостроковий чи довгостроковий періоди. Поряд з цим, вона є активною силою розвитку суспільства, головним інструментом економії залучених ресурсів, випуском значної кількості товарів, що мають забезпечити потреби споживачів. Тому надзвичайно важливим є дослідження механізмів конкуренції в умовах української економіки, управління конкурентними процесами та розробка шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств, які нададуть змогу підняти економіки країни на вищій щабель.

Метою наукового дослідження виступає обґрунтування підходів до підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств Одеської області, що працюють в галузі будівництва та надання будівничих послуг.

В процесі роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження, а саме: діалектичний – для вивчення діяльності підприємств; аналізу – для деталізації та розділення дослідження на важливі складові елементи; синтезу – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку засобів; порівняння – для зіставлення даних діяльності підприємств у динаміці; табличний (графічний) – для наочного відображення результатів дослідження; для розробки прогнозів використана програма Microsoft Excel.

Розглядаючи конкуренцію як засіб до активізації дії вітчизняних підприємств, доречно підкреслити її сутність, що визначається Й. Шумпетером, як «суперництво старого з новим, тобто з інноваціями»; Ф.А. фон Хайеком в якості процесу, «за допомогою якого люди одержують і передають знання... Конкуренція веде до кращого використання здатностей і знань»; А.Ю.Юдановим як «боротьба фірм за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, що ведеться ними на недоступних сегментах ринку» [1, с. 6]. Поняття конкурентоспроможності інтерпретується і аналізується в залежності від економічного об'єкту, який розглядається. Безумовно, критерії, характеристики і фактори динаміки конкурентоспроможності на рівні товару, підприємства, галузі, національного господарства мають свою специфіку. Тому при дослідженні доречними виступають саме конкретні скерованості.

Будівництво є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Перехід до ринкової економіки зумовив розпад громіздкої, багатоланкової системи управління в будівельному комплексі. Відбулося розкрупнення будівельної галузі, поряд з великими підприємствами виникла значна кількість малих будівельних організацій. Тому ці організації мають проблеми управління цим видом діяльності в ринкових умовах, відсутня комплексна профільна інформаційна система, недостатньо розроблені правові, технічні, морально-етичні підходи до регулювання взаємовідносин між учасниками будівельного ринку. Все ще не розроблено підходи до забезпечення якості будівельно-ремонтних робіт, які виконуються поза сферою офіційних будівельних організацій, що породжує багато конфліктних ситуацій, призводить до невиправданих витрат зусиль та ресурсів. У всьому світі будівництво – це один з найприбутковіших видів бізнесу, проте в Україні будівельний ринок в цілому характеризується далеко не найкращими показниками розвитку і перебуває на етапі становлення.

По даним аналізу обробки статистичної інформації, в посткризові роки в країнах СНД відбулося зниження прямих інвестицій у нерухомість. Найбільше

в результаті кризи постраждав Казахстан, друге місце в рейтингу займає Росія, за нею йдуть країни Прибалтики, а на четвертому місці перебуває Україна. Динаміка обсягу будівельних робіт в Україні наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги будівельних робіт, виконаних в Україні, 2008-2015 рр.

(розраховано за даними [2])

Рік	Обсяг робіт, млн. грн.	Зміна в % до попереднього року	Динаміка, %
2008	64 362	84,0	
2009	37 886	58,9	-25,1
2010	42 918	113,3	+54,4
2011	61 672	143,7	+30,4
2012	62 937	102,1	-41,6
2013	58 556	93,0	-9,1
2014*	51 109	87,3	-5,7
2015*	57 515	112,5	+25,2

Примітка: * – без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, а також без частини зони проведення АТО.

В Одеській області серед підприємств промисловості будматеріалів провідну роль відіграють підприємства по виробництву цегли, цементу, природних стінових матеріалів, залізобетонних виробів і конструкцій. Ці виробництва базуються на місцевих сировинних ресурсах. Серед них виділяються ЗАТ «Одеський цементний завод», ЗАТ «Пік» і ВАТ «Олексіївське заводоуправління будматеріалів», ВАТ «Білгород-Дністровський експериментальний завод ніздрюватих бетонів і виробів», ВАТ «Одеський керамзитний завод», ВАТ «Іллічівський завод залізобетонних конструкцій», ВАТ «Арцизький завод залізобетонних виробів» та інші [3, с. 64].

Підприємствами області, що працювали за будівельними контрактами в 2014 р., виконано будівельних робіт на суму 4274,7 млн.грн.; в 2013 р. – на суму 3487,2 млн.грн., що у порівняних цінах на 16,4% менше, ніж у попередньому році; в 2012 р. – 21263,4 млн. грн. За характером будівництва обсяги робіт розподілились таким чином: роботи з нового будівництва,

реконструкції та технічного переоснащення – 88,3% від загального обсягу, решта – з капітального та поточного ремонтів (10,3% та 1,4% відповідно) [4].

Індекси будівельної продукції поступово зменшились, що простежуються як по області в цілому, так і по окремим спорудам, за виключенням житлових будівель (табл. 2).

Таблиця 2

Індекси будівельної продукції, у % до попереднього року (за даними [4])

Роки	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2011	108,2	112,7	95,7	139,5	103,4
2012	99,9	60,7	69,6	51,0	144,6
2013	113,3	102,0	102,9	100,5	118,8
2014	94,9	101,6	108,7	91,0	92,2
2015	80,2	106,4	120,6	80,9	68,3

Важливим для прогнозування подальшого стану ринку є розуміння джерел припливу коштів у житлове будівництво. Власні джерела забудовників є обмеженими, до того ж в поточних умовах одиниці будуть їх витратити в повному обсязі. У коротко і середньостроковій перспективі можна говорити про надзвичайно низької ймовірності відновлення іпотечного кредитування, а також кредитування безпосередньо забудовників. Значно більш імовірною є реструктуризація старих боргів. Таким чином, джерелом припливу коштів можуть бути поточні доходи громадян і наявні заощадження. Зараз зберігають свій вплив фактори недостатньої забезпеченості населення житлом і низької якості житлового фонду, які формують значний відкладений попит, який однак кілька зменшився із-за деякого відтоку приїжджих. До того ж поточний рівень цін не сприяє великій кількості угод, тому за прогнозом перспективне подальше зниження цін.

Для стимулювання діяльності будівельних підприємств доречно розробити конкретні пропозиції їх перспективного розвитку. Так, для

забезпечення доступності побудованого житла для населення потрібно передбачити заходи, спрямовані на зниження вартості його будівництва. Потрібен перехід до сучасних ефективних і енергоощадних архітектурно-будівельних рішень. Необхідно вилучити витрати забудовників житлових будинків, пов'язані з пайовою участю у розвитку міських енергоджерел, перенісши витрати на розвиток і облаштування магістральних і внутрішньо кварталних інженерних мереж, інших об'єктів інженерної інфраструктури на місцеві виконавчі органи. Для встановлення реального рівня витрат і уникнення не виправдано завищених цін у будівництві житла потрібно продовжити роботи із впровадження й подальшого вдосконалення нових кошторисних нормативів. Необхідно створити можливість ініціювання впровадження в Україні низки будівельних податкових пільг.

Отже, аналіз ситуації засвідчив тенденцію до падіння цін на будівельні роботи при одночасному їх зростанні на будівельні матеріали та інші видатки. З цього зрозуміло, що треба вживати невідкладних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності в напрямку зниження собівартості будівництва, що стає можливим при доцільності впровадження новітніх технологій та виробництва екологічних будматеріалів. Це сприятиме залученню споживачів на ринки будівельних товарів і послуг.

Список літератури

1. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: моногр. / О.Г. Янковий. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Проблеми підвищення ефективності господарювання в народногосподарському комплексі (на мезо- та мікроекономічних рівнях): монографія / за ред. А.І. Ковальова, Н.В. Сментини. – Одеса: Атлант, 2013. – 398 с.
4. Головне управління статистики в Одеській області <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>